

Hermann Péter beszéde

„ A haldoklóhoz siető pap kis csengettyűjének hangja az éj csöndjében, Semmelweisnek mindig egyenesen szívébe hatolt! Az emberszeretet és irgalmasság húrja jutott rezgésbe szívében, az a kis húrocska, mely lelkében, agyában soha nem szűnő olyan zenebonát keltett, hogy az ellenállhatatlanul sarkalta őt a pusztító gyermekági láz okának keresésére.

Íme Uraim! Semmelweis tudományos bűvárkodása, az igazságnak keresése és a megtalált igazságnak soha nem szűnő hirdetése egészen mártírhaláláig: mind csak következményes dolog volt: Semmelweis felfedezésének igaz forrása egyenesen szívéből fakadt.”

Tisztelt Rektor Úr, Kancellár Úr, kedves Kolléganők, kedves Kollégák, tisztelt Ünneplők!

E sorokkal egyetemünk néhai nőgyógyász professzora, Tauffer Vilmos 1907-ben emlékezett Semmelweis Ignácra, a lázadóra, a korával szembe menő, korszakalkotó elmére, arra a tudósra, akit az anyák értelmetlen halálának kérdése annyira felzaklatott, hogy egész életét saját igazának igazolására tette fel. A korabeli nyugati orvos professzorok jó része be is ismerte, azért nem tudja maradéktalanul

támogatni Semmelweis gondolatát, mert az túlságosan egyszerű. „Ha Semmelweisnek igaza van, akkor a felfedezése Kolumbus tojása” mondta Lumpe 1854-ben, akkor megjelent könyvében, de ahhoz ő sem vette a bátorságot, hogy állást foglaljon, és nyíltan kiálljon Semmelweis mellett. Hidvégi Jenő Semmelweis életrajzát bemutató könyvében számomra a kort jellemző gondolkodást a Királyi Brit Orvostársaság taláros testületének megnyilatkozása mutatja be a legjobban. Annak ellenére, hogy az edinburghi szülészeti klinikán száz szülőnőből 22 meghalt, mégis Meigs, az egyik legelismertebb londoni orvos, aki az akkori hatalom legnagyobb támogatását bírta, pökhendien utasította vissza Semmelweisnek a tisztaságra vonatkozó tanácsait: „Kezet mosni – horkant fel Sir Meigs – micsoda gondolat? Hát egy gentleman keze nem elég tiszta amúgy is?”

Benedek István könyvéből megtudhatjuk, hogy az ifjú Semmelweis, apja elvárásainak megfelelően a jogi pályát választotta, de miután barátai becsalogatták egy boncterembe, onnan kezdve minden egész életét meghatározóan megváltozott. Egy év után ott hagyta a jogi kart, és beiratkozott medikusnak. Abban az időben a bécsi orvosi iskola nagy hírnek örvendett, több olyan nemzetközi hírnévű tudós dolgozott ott, akik inspirálólag hatottak a fiatal Semmelweis gondolkodására. Az egyik legnagyobb példaképe a szülészeti klinika vezetője Boer volt, akit

szintén rengeteg támadás ért a szülészek részéről tanai miatt, ugyanis azt vallotta, hogy a szülés természetes folyamat, amelybe az orvos lehetőleg ne avatkozzon be. Rendkívüli óvatosság jellemezte, amely sok iatrogén ártalomtól megóvta pácienseit, így anélkül, hogy tudatosan tette volna, de a gyermekági láz okozta halálozásban nagyon jó eredményeket ért el a vezetése alatt álló bécsi klinika, a halálozás az egy százalékot sem érte el. Hiába volt nagy szaktekintélye, a politika nemtelen támadásának nem tudott ellenállni, és mikor Metternich alatt megszilárdult a reakció, ellenfelei összefogtak ellene és kitűrték a tanszékről. Utóda a 34 éves Johann Klein lett, akit a korabeli irodalom csak mint Boer legtehetségtelegebb tanítványaként aposztrofált, akinek semmilyen valamire való tudományos eredménye nem volt. Klein egyik első ténykedése az volt, hogy a bábákat visszavezényelte a bonctermi gyakorlatokhoz, aminek következtében a gyermekági lázban elhunyt szülők aránya azonnal felszökött majdnem 7,5 százalékra.

Mai fejjel kijelenthetjük, hogy Klein bűne nem is elsősorban intézkedéseiben volt, hanem abban a hitében, hogy csalhatatlan, mindenre furcsán nézett, aki megkérdőjelezte döntéseit. Egy igazi oktató sajátja, hogy mindig kész a diákok által felvetett problémákat megvitatni, soha nem hátrál meg a kérdések elől. Minden korban a tudósokat az jellemezte,

hogy az őket példaképnek tekintő diákokkal nem restelltek leállni vitázni, nem gondolták úgy, hogy ezzel csökkenne a tekintélyük, ellenkezőleg, ezzel még inkább erősödik a tanulók tisztelete, nem beszélve arról a tényről, hogy az idők bizonyították, mi oktatók a hallgatóktól tanulhatunk a legtöbbet, ezek a diskurzusok csak előre viszik a tudomány fejlődését.

Semmelweis tragédiája az volt, hogy nem értették meg, egész élete folyamatos bizonyításban, a támadások kivédésében merült ki. A korukat meghaladó zsenik kitalálottsága, el nem fogadása tulajdonképpen minden korban jellemző volt, mindig megmutatkozott a fejlődést megtorpanató, visszahúzó ereje.

Leonardo Da Vincit saját közössége szintén nem fogadta el, mindig furcsállották viselkedését, amire a kor polihisztora csak a következőképpen reagált:

„Tudom, sokan fogják mondani, hogy ez a mű haszontalan; de ezek azok lesznek, akikről Demetrius azt mondta, hogy éppolyan keveset törődik azzal a széllal, ami beszédkor keletkezik a szájukban, mint azzal, amelyik a hátsó felükön jön ki. Vagyis: emberek, akik csak anyagi javakra vágnak, és nincs bennük semmi vágyakozás a bölcsesség, vagyis a lélek tápláléka és valóban maradandó gazdagsága iránt. Mert ahogyan a lélek értékesebb a testnél, úgy a lélek kincsei értékesebbek a test kincseinél. És ha azt látom, hogy közülük

valaki kezébe veszi művem, gyakran azt kérdezem magamtól: vajon nem úgy tesz-e, mint a majom, amelyik csak az orra elé tartja, vagy nem fogja-e megkérdezni, miféle ennivaló ez.”

Nem járt másképp Galileo Galilei sem. Galilei figyelme a geocentrikustól a heliocentrikus világkép felé fordult. Elkezdte hirdetni a kopernikuszi tanokat, tanította, hogy a heliocentrikus modell nem csak matematikai eszköz, hanem valóságos leírás. Tulajdonképpen félreértették Galileit, és eretnokség vádjával elküldték levelének egy másolatát az egyházi Törvényszékhez. A történet folytatása innen ismert. Az már a mindenkori értelmiség, a meghatározó tudósok és bölcsek felelőssége, hogy meg tudják különböztetni a felelőtlen kalandorokat, az önjelölt meg nem értett zseniket a valódi értékhordozóktól, de ez csak akkor lehetséges, ha mindig a tudomány alapvető szabályait szem előtt tartva lehetőséget adunk a megalapozott érveléseknek, nem fogadunk el begyepesedett dogmákat és nem gondoljuk magunkat tévedhetetlenek.

Sokan értetlenül állnak az előtt, vajon miért jött Semmelweis Bécsből haza Pestre, miután végre megkapta – ugyan némi megszorítással -, amire régóta vágyott, a bécsi egyetem magántanára lett. A tudomány történészek különböző forrásokra hivatkozva eltérően magyarázzák az okokat, de egyvalamiben mindegyikük egyetért: bármiért is történt,

nekünk örülnünk kell, mert ekkor vált Semmelweis ismét és végképp magyarrá.

A Semmelweis nappal a leghíresebb magyar orvosra emlékezünk, születésnapján tisztelgünk emléke előtt, módunk van felidézni mindazokat a megpróbáltatásokat, melyekkel élete során meg kellett küzdenie. Semmelweis nagysága előtt ilyenkor nemcsak Egyetemünkön hajtunk fejet, hanem egy 1992-es törvény óta minden egészségügyi intézetben a munkatársak egy pillanatra meg tudnak állni, ilyenkor minden figyelem az egészségügyben dolgozókra terelődik, talán egy kicsit gondolhatjuk, hogy jobban odafigyelnek ránk. Természetesen az ünnep Semmelweis nevét viselő intézetben még hangsúlyosabb, még inkább büszkeséggel tölthet el minket híres elődünk hagyatéka, de ez egyszersmind felelősséget is ró az utódokra, meg kell felelnünk mindannak, amit a név Magyarországon, és szerte a világon jelent. Nem szeretnék ünneprontó lenni, de úgy érzem, ma egy ünnepi szónok a Semmelweis Egyetemen pont a Semmelweis napon nem mehet úgy el, hogy nem osztja meg bizakodását: remélhetőleg sokszor lesz még alkalmunk Semmelweis Egyetemenként emlékeznünk. Mi, amikor a hírekből, pletykákból hallunk fél információkat beolvadásról, integrálódásról, mi mást tudunk tenni, mint reménykedünk, hiszen mindannyian féltjük szeretett alma materünket. Az a hagyomány, az a tudás, amit az itt dolgozó

szürkeállomány megteremtett, úgy gondolom méltó arra, hogy saját, önálló egyetemen dolgozzon, nem lenne bölcs azt a nevet, a presztízst elvenni, amihez ha semmi másra nem gondolunk, de a több, mint harminc éves külföldi hallgatók képzése szervesen kötődik, amit mindenki ismer a világon. Mi gyártottunk érveket, miért is kellene a jövőben is magunkban, Semmelweis Egyetemenként működnünk, de azt hiszem ezt nem is kell különösebben magyaráznunk, az évtizedek, évszázadok már megadták a kellő bizonyítékot az önálló orvosképzésünk létjogosultságára. Büszkén állhatunk itt, és jelenthetjük ki, mi vagyunk Semmelweis szellemi örökösei, és készek vagyunk ápolni a ránk bízott szellemi vagyont.

És végezetül engedjék meg, hogy a bevezetőhöz hasonlóan zárásként is Tauffer Vilmos szavait kölcsönözzem, és az ő útravalóját osszam meg Önökkel:

„ Mi utódok a hivatásban épülünk Semmelweis nagy példáján, óvjuk, ápoljuk szívünkben e nemes érzelmet azzal a fohászkozással, hogy ez a szellem, Semmelweis szelleme, mely lelkünk igaz megelégedettségének egyedüli forrása a hivatásban. Semmelweis lelkének emberszeretete, szívének irgalmassága, Budapest orvosainak kebelében örökké éljen!”

Köszönöm, hogy meghallgattak!